

Fethi Gemuhluoğlu'na göre bir Müslüman, tenkidle değil tebliğ ile yükümlüdür

İdris KARTAL

12 Mart 2020

<https://www.dunyabizim.com/fethi-gemuhluogluna-gore-bir-musulman-tenkidle-degil-teblig-ile-yukumludur-makale.1650.html>

Dostluk zerine kitabının ana temasını Fethi Gemuhluoğlu'nun 22 Kasım 1975 tarihli konuşması oluşturmaktadır. Bu konuşma, doğaçlama bir şekilde ilerlemiş ve “dostluk üzerine” yapılmış son derece güzel bir konuşma olarak kayıtlara geçmiştir. *Dostluk zerine*; bu konuşmayı, bu konuşmaya dair yorumları, Fethi Gemuhluoğlu'nun çeşitli yerlerde çıkan yazılarını, pek çoğu bilindik isimlere yazdığı mektupları ve hakkında söylenenleri, yazıları ve kendisine ithaf edilen şiirleri içerir. Fethi Gemuhluoğlu, çok geniş çerçevede sevilen ve sayđı gören önemli bir şahsiyet olarak Türk düşünce tarihine geçmiştir.

1975'te yaptığı konuşmada genel olarak sınırları belirgin bir hayat felsefesi tayin ediyor. Vatanına, milletine, dinine, bayrağına son derece bağlı bu münevver insan, aradığımız ve şimdilerde pek azına denk geldiğimiz topluma önderlik edecek kapasitedeki kişilerden. Fethi Gemuhluoğlu, dostluğu tek yönlü bir duruş olarak tarif etmiyor. İnsanın fikre, coğrafyaya, tarihe ve hatta kendisine dost olmasını zorunlu olarak görüyor. **Düşünceye dostluğun, tenkidi ortadan kaldırdığını ifade ediyor. Ona göre bir Müslüman, tenkidle değil tebliğ ile yükümlüdür. Gerçekten de tenkid ile kaybedilecek bir vakit, tebliğ ile kazanılacak vakitten çok daha fazladır. Ayrıca tenkidin ortada bir dostluk ve yakınlık bırakmayacağı aşıkrdır. Son tahlilde Fethi Gemuhluoğlu, gönülleri kazanmanın yolu olarak gönüllerin de dostu olmak gerektiğini anlatıyor.** Tenkid; insanın insana, dostun dosta vazifesinin bittiği yerde başlar. Bununla birlikte artık karşı tarafla olan iletişim, yergi ve umutların kalmadığı noktaya dayanmış demektir. Fethi Gemuhluoğlu, en azından bir Müslüman olarak bunu aşabilmek için evvela tenkidi bir çıkış yolu olarak görmekten tamamen çıkararak vazgeçmeden tebliğ yapmak gerektiğini söylüyor. Müslüman kişi, kendisinin sahip olduğu manevi donanımdan mahrum bir Batılı kişinin yanında onun çektiği ruhsal ve sinirsel sıkıntılara girmeyecek kadar dünya hayatı ve bu hayatın nimetleri, dertleri hususunda bilinçli ve bilgi sahibidir. Yani bir Batılı gibi bunalım içine giremez. Bunalımın ilk nedeni, beklentilerin yüksek tutulmasıdır. Oysa bir Müslüman bilmeli ki her şey kararıncadır. Mal, mülk, para, şöhret, dert, sevinç... Bunlara karşı aşırı bağlılık kaçınılmaz

olarak hayal kırıklığını ve bunalımı getirir. Fethi Gemuhluoğlu, bu noktada gerçekçi olmayı işaret ediyor. **Haddinden fazla sevinmenin ve yerinmenin gerçekçilikle bağdaşmaz bir tavır olduğunu ve bunun da Müslümana uzak bir davranış şekli olduğunu söylüyor.**

Fethi Gemuhluoğlu, burada özellikle bir ihanet tavrının sınırlarını da çiziyor. İttihatçılardan başlayıp günümüze uzanan bir çizgiden bahsediyor. Mevzubahis konuşmanın yapıldığı dönem için adı geçen isimlerle 1975 şartlarındaki ayrışmayı da çok iyi resmediyor. Bu dönem, Türkiye’de, bir muhtıra ve bir darbe arası döneme denk geliyor. Bir canlandırma yapacak olursak muhtıra sonrası yeniden demokrasiye geçiş, darbe öncesinde yavaş yavaş ısıtılan sokaklar, bunlara meyil veren kimi politikacılar var. Siz bu ortamda çıkıp dostluk üzerine toplumu bilinçlendirme konuşmaları yapıyorsunuz. Fethi Gemuhluoğlu çizgisinde birkaç önder daha olabilseydi Türkiye neredeyse iç savaşın eşiğine geldiği o darbe dönemlerini hiç yaşamamış olabilirdi. Bu pozitif tutumun yaygınlaşması, toplumu birlik ve beraberlik içinde tutmada çimento vazifesi görecek. Nitekim kendisi de “bir iç savaşın eşiğinde olduğumuz” gerçeğini ifade ediyor. Bu iç savaşın bir doğu-batı meselesine yol açabileceği ve akabinde bu toprakları dahi kaybedebileceğimiz tehlikesine işaret ediyor.

“Geçmişini bilmeden tarihe dost olamazsın”

Öte yandan artık bir tebliğ mekanizmasının işlemeyeceği İttihatçı ve Jön Türk güruhunun ayırmazlıklarını, kim olduklarını, neler yaptıklarını yeni nesillere tam olarak öğretmenin üstümüze düşen önemli vazifelerden olduğunu söylüyor. Tarihi dost olarak görüyor ancak “geçmişini bilmeden tarihe dost olamazsın” diyor. İslâm ile şereflenmiş bu topraklarda, bayrağa haç eklemek isteyenlerin mevcudiyetinden bahsediyor. Necip Fazıl Kısakürek’in “*Sahte Kahramanlar*” olarak kimi konuşmalarından derlenmiş kitabında belirtilen hususlar, Fethi Gemuhluoğlu’nun “*Tarih ve Coğrafya*” bahsinde geçmektedir.

*“Bize kalan aziz borç asırlık zamanlardan,
Tarihi temizlemek sahte kahramanlardan...”*

ifadesiyle vücut bulan bir fikrî altyapının en vurucu ifadelerini her şeye rağmen en sevecen ve sitemkâr hâliyle Fethi Gemuhluoğlu’ndan dinliyoruz. O, daha evvel valiler gönderdiğimiz coğrafyalara şimdi sefir göndermek durumunda kalmamızı, buna yol açanlar açısından hayâ edilecek bir durum olduğunu esefle ve esasında çok sert bir üslupla eleştiriyor. Sanki bugünleri görür gibi: “Fitnenin evveli Şam, âhiri Şam” diyerek bu irfan yurtlarının elimizden çıkışının hesabını soruyor.”

Bahsi geçen konuşmanın ardından kürsüye gelen İsmail Hakkı Akyüz'ün konuşması Fethi Gemuhluoğlu'nun konuşması üzerinedir. Burada "alçak" kelimesinin yanına sadece "gönül" kelimesi geldiğinde onu kanatlandırdığını söylüyor, İsmail Hakkı Akyüz. Fethi Gemuhluoğlu'nun konuşmasının başında kendisi için de "konuşamıyorum, yazamıyorum" deyişi de bir alçak gönüllülük örneği değil midir?

Fethi Gemuhluoğlu'nun çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanmış yazıları, bize onun hakkında fikir vermesi ve onun hassasiyetinin sınırlarını öğretmesi açısından çok değerlidir. Özellikle dış politika hakkındaki fikirleri bizi çok derinlere sürüklüyor.

Çünkü onun Kıbrıs davasına ilişkin yazdığı satırlar, bu konuyu ne kadar içselleştirdiğinin ve ne kadar dert edindiğinin bir göstergesi. Üstelik bu davaya ilişkin düşünceler çok genç yaşında yaptığı konuşmalarla ve yazdığı yazılarla iyiden iyiye kendini göstermiştir. 1949 yılında bir grup Kıbrıslı öğretmene yaptığı konuşma, birkaç gün sonra Kıbrıs'ta çıkan bir gazetede yer almış ve kitlelere ulaştırılmıştır. Şüphesiz ki farklı aşamalardan geçmiş Kıbrıs sorununun kökleri çok eskilere dayanmaktadır. Esasında konuşmanın yapıldığı dönem, Kıbrıs meselesinin lehimize sonuçlanacağı hususunda umutların olmadığı bir dönemdir. Mevcut tek parti iktidarının sorunla doğrudan ilgili herhangi bir somut adım atmadığı dönemde, bu genç fakat yürekli insan, etrafındakilere ve anavatanından yardım bekleyen yavru vatanın mensuplarına, umutlarını yitirmemelerini söylüyor; kurtuluşun yakın olduğunu haykırıyordu. 14 Ağustos 1949 tarihli konuşması, bunun en büyük delilidir. Konjonktür gereği yavru vatanın anavatana bağlanması gibi bir seçenekten bahsedilmiştir ve hiçbir zaman Kıbrıs'ı yabancı ellere bırakma ihtimalinden söz edilmemiştir. Buna karşılık Fransız hocalarının her sabah "Alsas-Loren bizimdir" diyerek Fransız gençliğine geçmişteki sınırlarının bakiyesini hatırlattıklarını belirtiyor. Bizim de sağır

dünyaya vereceğimiz mesajları bağırarak, yumruklarımızı sıkarak ve dişlerimizi gıcırdatarak ulaştırabileceğimiz öğüdünü veriyor.

Kıbrıs konusunda hayatı boyunca yazdı

Kıbrıs konusunda hayatı boyunca yazmaya devam ediyor. Yazılarla da kalmayıp “Kıbrıs’ı Koruma Cemiyeti” adında bazı teknik meselelerden ötürü çok uzun soluklu olmasa da bir cemiyetin kurulmasına önyak oluyor ve cemiyetin genel sekreterlik görevini yürütüyor. Cemiyetin asli amacı; Kıbrıs-Türkiye birliğini sağlamaktır. Şu andaki sahip olduğumuz siyasal güç 1950’lerde yoktu. 1960’lardaki Rumlarca işlenen cinayetler henüz gerçekleşmemiş, Johnson, İnönü’ye tehdit dolu bir mektup yazmamış ve artık canına tak eden Türkiye Devleti, Barış Harekati’ni yapmamış ve henüz “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti” resmi olarak ilan edilmemişti. Bu nedenle “Kıbrıs’ı Koruma Cemiyeti”ne; bu olayların evvelinde bu kazanımları sağlayacak çalışmaların çatısı olarak bakmak gerekir. 50’li yılların geçmişten miras olarak aldığı “Komünizm tehlikesi”, bu duruma karşı tüm milli şuraları özel bir hassasiyetle tedbir almaya itmiştir. Komünizmin tüm değerleri yıkan özelliklerinden ve kötülüklerinden korunmak, cemiyetin ilk hedefidir. Nitekim tüzüğünde de bu amaç belirtilmektedir.

Fethi Gemuhluoğlu, dünyanın her neresinde; Gana, Tunus, Keşmir, Cezayir, Mısır, Kıbrıs, olursa olsun bir Müslüman varsa onun yanında olmayı şiar edinmiştir; onunla seviniyor, onunla üzüyor... Aynı şekilde sömürgecilere ve onlardan hiç farkı olmayan Komünizme karşı direniş gösteren ve bu uğurda canını veren İmre Nagy ve Pal Maleter’in mücadelesini takdir ediyor, yazılarında bu direnişten ve mücadeleden de bahsediyor. Emperyalizme savaş açmış herkesin dostu olduğunu ilan ediyor. Günümüzde olduğu gibi bundan elli-altmış yıl öncesinde de Müslüman devletler ya da topluluklar zulüm altında sistemli bir soykırıma tabi idiler.

Fransa’nın, İngiltere’nin, Sovyet Rusya’nın ve türevlerinin zulümleri hiçbir zaman bitmedi ve bitecek gibi de durmuyor. Fethi Gemuhluoğlu, ezilen ve yok edilmeye çalışılan tüm milletler için aynı hassasiyeti gösteriyor. Bir bakmışsınız; Âşık Fehmi’den Cezayir için mersiye tadında bir şiir istemiş, bir bakmışsınız Macar bağımsızlık mücadelesinin kilit isimleri İmre Nagy ve Pal Maleter’in öldürülmesine

kahretmiş, bir bakmışsınız Mahatma Gandhi'nin Britanya zulmüne ve boyunduruğuna karşı çıkışını anlatan *Aşram'a Mektuplar*'ının, *Arapgir Postası*'nda yayımlanması için ricada bulunmuş...

Nitekim Âşık Fehmi de 24 Temmuz 1959'da *Arapgir Postası*'ndaki bu isteğe karşılık veriyor ve Fethi Gemuhluoğlu'na ithafen yazdığı şiirde, Fransa'ya hitaben: “*Allah'tan korkun yok; dinsiz, imansız / Hiç yanına kalmaz şeksiz, gümansız*” diyerek biraz da Fethi Gemuhluoğlu'nun şahsında, tüm Türkiye'nin duygularına tercüman oluyor. Kendisi, büyük-küçük demeden elinden ne geliyorsa yapıyor ve *Arapgir Postası* gibi bir yerel yayın organından tüm Türkiye'ye ışık tutacak ve bu ışıkla tüm Türkiye'yi aydınlatacak bir politika takip ediyor. Bu yönüyle de samimi bir vatanperverden, bir halk aşığından bahsediyoruz.

Fethi Gemuhluoğlu, köklerinin dayandığı Arapgir'in sorunları ile de yakından ilgilenmektedir. 1958 tarihinde, Başbakan Adnan Menderes'in ilçelerine geleceğini öğrenen Fethi Gemuhluoğlu'nun da yazılarıyla katkı verdiği *Arapgir Postası*, hükümete seslerini ulaştırabilmek için onunla bir söyleşi yapma yolunu seçer. Bu söyleşi, *Arapgir Postası*'nın 5 Aralık 1958 tarihli sayısında yer alır. Fethi Gemuhluoğlu, Arapgir'in tarımından yer altı zenginliklerine, bu zenginliklerin gereğince tespit edilememesinden halkın el sanatları kurslarına olan ilgisizliğine ve işsizliğe kadar daha pek çok konuda görüşlerini bildirmiştir. Kendisi, Arapgir için de Türkiye için de son derece mühim bir aydın, önemli bir şahsiyettir.

Tavsiyelerle dolu mektuplar

Mektuplarında Türkiye'nin düşünce dünyasının mühim isimlerine çeşitli tavsiyelerde bulunuyor. Mesela Yavuz Bülent Bâkiler'e doktora yapmasını, eski yazı ile “bir Batı dili” öğrenmesini tembihliyor. Yaşça büyük bir ağabeyi olarak bu tavsiyelerde bulunmayı kendisinde hak görüyor. Aynı mektupta Sezai Karakoç'u, Necip Fazıl'ı, Tanpınar'ı, Mithat Cemal'i, Halikarnas Balıkcısı'nı, Nurullah Ataç'ı okumasını tavsiye ediyor. Mektuplarda Nuri Pakdil, Sezai Karakoç, Necip Fazıl Kısakürek, Bahaettin Karakoç isimleri sıkça geçiyor. Yeni yazılmış şiir ve yazılar üzerine değerlendirmelerde bulunuyor. Bu mektuplar; karşılıklı olduğu kadar pek çoğu cevap niteliğinde, pek çoğu da ilk defa yazılmış olanlardır... **Fethi Gemuhluoğlu, dönemin iletişim araçlarının kısıtlılığı nedeniyle genellikle mektubu tercih ediyor. Bilhassa yurt dışından yazdığı mektuplarında; memleketine, vatanına, oralardan doğup büklüm büklüm süzülen şiirlerden ne kadar özlemlerle bahsettiğini görüyoruz. Yurda döndükten sonra da mektuplara devam ediyor. Eserlerini ilgiyle okuduğumuz ve kendimize örnek aldığımız nice isimlerle olan dostluğu, verdiği dost tavsiyeleri ve yüreklendirmeler belki de bu isimlerin**

eserlerinde kaliteyi artırıcı etken olmuştur. Onun mektuplarında: “Şurada da bir çocuk var, onu da oku...” türünden tavsiyeleri ve yol göstermeleri hem bir keşfin hem de bir yol göstermenin neticesidir.

Fethi Gemuhluoğlu, Yavuz Bülent Bakiler’e: “Bir de Nuri Pakdil olacak, enteresan bir çocuktur” dediğinde aslında onu okumasını ilk defa tavsiye ediyordu. Sene 1963’tür.

Kimi zaman da hiç tanımadığı bir şahsiyete dergide çıkan yazısı üzerine bir mektup yazmayı uygun görüyor. Neredeyse her mektupta yaptığı gibi orada da tavsiyelerde bulunmayı ihmal etmiyor. Fethi Gemuhluoğlu’nun bu teklifsiz cana yakınlığına kapılmamak elde değildir.

İslâm Medeniyeti Dergisi’nde yayınlanan bir yazısı için Osman Şekerci’ye yazdığı mektup da bu istikamette değerlendirilmelidir.

Fethi Gemuhluoğlu için birçok şiir yazılmıştır. Bu şiirlerin bir kısmı daha o yaşarken yazılmış olması bakımından son derece önem arz etmektedir. Vefatından sonra da ona adanmış şiirler fazlasıyla mevcuttur. Bahaettin Karakoç, Özdemir Asaf, Nihal Atsız, Sezai Karakoç, Yavuz Bülent Bâkiler, Erdem Bayazıt, Nuri Pakdil, Mustafa Miyaşoğlu, Akif İnan gibi edebiyat dünyamızın en önemli isimleri onun için şiirler yazmışlardır. Erdem Bayazıt’ın Fethi Gemuhluoğlu’nun annesinden alıntıyla *Sebep Ey*’i, Nuri Pakdil’in; “*Her şeyi attım üstümden / Elimde bir kitap kaldı*” mısraları, vefatının altıncı senesinde Bahaettin Karakoç’un; “*Bekleyip durduğum kuşların cilvesi çok / Çevremde uçuyorlar da yüzüme bakmıyorlar / Gagalarında taşıdıkları filizlerini / Getirip içime bırakmıyorlar*” ve “*Sen ki âşık olduğun peygamber-i ekberin / Aşk aynasında dem tutmuş bir yar-ı güzinsin / Bizi hasretinle asmak da varmış kaderde / Ki sen*

bu dünyadan izinlisin” dediği “*Boşlukta*” şiiri, bizler için onu şahsen görmek ve tanımak şerefinden mahrum bırakılmışlığımızın sitemi için yeterli sebep değil midir?

Kitapta; vefatından sonraki bir anma toplantısına ve sonraki yıllarda çeşitli yayın organlarında yayınlanmış yazılara da yer verilmiştir. Bu söylenenlerden ve yazılanlardan da anlaşılıyor ki Fethi Gemuhluoğlu’nun en büyük özelliği, herkesle dost olabilmesi ve herkesle yakın ilişkiler kurabilmesidir. **Hiç şüphesiz gerek edebiyat tarihimizin gerekse de düşünce hayatımızın etkili isimlerinden birisi olarak “ağabeylik” yönüyle pek çok insanın hayatına dokunmuş, pek çok önemli isme tesir etmiştir. Bazı isimlerin yeni yeni filizlenen eserlerini, onun vasıtasıyla bir çınara dönüştürdüklerini görüyoruz. Onun o teşvik edici mektupları, konuşmaları olmasa belki de bugün zevkle okuduğumuz isimlerin çoğu edebiyat sahnesinde olmayacaktı. Hâsılı Fethi Gemuhluoğlu, Cahit Zarifoğlu’nun “Yaşamak”ında bahsettiği biçimiyle “Fethi Ağabey”, “teklifsiz bir dost ve tam bir iyilik adamı” olarak anılmayı hak edecek büyük bir şahsiyettir.**